

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата економічних наук, доцента **Нагайчук Нелі Григорівни**
на дисертацію **Настенка Олега Руслановича** на тему
**«СТРАТЕГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО БІЗНЕСУ ТА ОСВІТИ
ЯК УМОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ»**,
яку подано на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 Економіка
галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

1. Актуальність теми дослідження

Актуальність теми дисертації «Стратегічне партнерство бізнесу та освіти як умова інноваційного розвитку регіону» зумовлена необхідністю пошуку дієвих механізмів забезпечення конкурентоспроможності регіонів в умовах структурної трансформації економіки, посилення глобальної конкуренції, цифровізації суспільних процесів та післявоєнного відновлення України. За сучасних умов саме інновації виступають ключовим чинником сталого соціально-економічного розвитку регіонів, тоді як їх ефективне генерування та впровадження значною мірою залежать від рівня взаємодії між освітньою сферою та бізнесом.

Особливої актуальності набуває проблема подолання розриву між потребами регіональних ринків праці та результатами діяльності закладів вищої освіти, забезпечення відповідності професійних компетентностей випускників вимогам інноваційної економіки, а також формування ефективних механізмів трансферу знань, технологій та інновацій. За таких умов стратегічне партнерство бізнесу та освіти стає важливим інструментом консолідації ресурсів, знань і компетентностей учасників регіональної інноваційної системи.

Водночас процеси європейської інтеграції України передбачають впровадження сучасних моделей співпраці між закладами освіти, бізнесом та органами влади відповідно до принципів інноваційного розвитку, що додатково актуалізує необхідність наукового обґрунтування теоретичних засад і практичних механізмів стратегічного партнерства. У зв'язку з цим тема дисертаційної роботи є своєчасною, має важливе теоретичне та практичне значення для розвитку регіональної економіки й удосконалення системи взаємодії бізнесу та освіти в Україні.

2. Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційне дослідження виконано в межах пріоритетних наукових напрямів Черкаського державного технологічного університету Міністерства освіти і науки України. У процесі реалізації теми «Теорія і практика сталого розвитку: держава, бізнес, громада» (державний реєстраційний номер 0120U104957, 2020-2023 рр.) здобувачем обґрунтовано переваги взаємодії освіти з бізнесом та бізнесу з освітою в умовах повоєнного відновлення, що формують основу забезпечення сталого розвитку національної економіки.

У межах виконання науково-дослідної теми «Смарт-спеціалізація та інноваційна парадигма розвитку національної економіки: пріоритети та перспективи» (державний реєстраційний номер 0121U114146, 2021-2024 рр.) дисертантом визначено нормативно-правові засади посилення стратегічного партнерства між бізнесом та освітою як ключової передумови інноваційного розвитку регіонів у післявоєнний період.

Під час роботи над темою «Економіка та суспільство: сталий, інноваційний, цифровий розвиток» (державний реєстраційний номер 0125U001426, 2025-2028 рр.) здобувачем розроблено механізм стратегічної взаємодії бізнесу та освіти як інструменту активізації розвитку ІТ-сектору України, а також уточнено умови, необхідні для ефективної співпраці закладів освіти та суб'єктів господарювання на регіональному й національному рівнях.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ознайомлення з дисертаційною роботою Олега Настенка та її змістовним наповненням дає підстави стверджувати, що сформульовані наукові положення, висновки та рекомендації характеризуються належним рівнем обґрунтованості, системності та наукової новизни. Це забезпечується ґрунтовною теоретико-методологічною базою дослідження, що включає опрацювання вітчизняної та зарубіжної наукової літератури з проблем стратегічного партнерства бізнесу та освіти, інноваційного розвитку регіонів та формування інноваційних екосистем.

У дисертації чітко визначено мету та завдання дослідження, які послідовно реалізовані у процесі виконання роботи, що дозволило дисертанту обґрунтувати теоретичні засади стратегічного партнерства бізнесу та освіти як

умови інноваційного розвитку регіону, а також розробити рекомендації щодо удосконалення організаційно-економічних механізмів такої взаємодії. У процесі дослідження використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема: системний, логічного узагальнення, структурно-логічний, абсолютних, відносних і середніх величин, аналізу рядів динаміки та структурних зрушень, порівняльний та графічний, монографічний, контент-аналіз, експертних оцінок, сценарний.

Структура дисертаційної роботи є логічно узгодженою та відповідає чинним вимогам і включає вступ, три розділи основної частини, висновки, список використаних джерел та додатки. Зміст роботи послідовно відображає етапи дослідження: у першому розділі розкрито теоретичні засади стратегічного партнерства бізнесу та освіти та його роль у забезпеченні інноваційного розвитку регіону; у другому розділі здійснено діагностику впливу взаємодії бізнесу та освіти на інноваційний розвиток регіонів України, узагальнено кращі вітчизняні та зарубіжні практики, а також проаналізовано нормативно-правове забезпечення відповідних процесів; у третьому розділі обґрунтовано організаційно-економічні засади інноваційного розвитку регіону на основі стратегічного партнерства бізнесу та освіти, зокрема розроблено концептуальні засади забезпечення якості освіти як драйвера інноваційного розвитку регіонів України, досліджено трансформацію закладів вищої освіти в підприємницькі університети та сформовано сценарії розвитку стратегічного партнерства бізнесу та освіти в країні.

Структурні компоненти дисертації є логічно взаємопов'язаними, а її основні положення викладені у науковому стилі, достатньо аргументовані та підкріплені результатами виконаних досліджень. Це свідчить про належний рівень обґрунтованості висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі.

4. Найбільш вагомі результати дослідження, їх наукова новизна

Наукова новизна отриманих у дисертації Настенка Олега Руслановича результатів полягає у поглибленні теоретико-методичних засад та розробленні науково-практичних рекомендацій щодо розвитку стратегічного партнерства бізнесу та освіти як важливої передумови інноваційного розвитку регіону. Серед найбільш вагомих наукових результатів, отриманих автором, доцільно виділити такі:

1. Удосконалено понятійно-категорійний апарат дослідження

стратегічного партнерства бізнесу та освіти шляхом обґрунтування трьох ієрархічних рівнів їх взаємодії – співпраці, партнерства та стратегічного партнерства, які диференційовано за ступенем координації дій, рівнем спільної відповідальності та стратегічною орієнтацією учасників взаємодії.

2. Набув подальшого розвитку концептуальний підхід до оцінювання потенціалу стратегічного партнерства бізнесу та освіти, в основу якого покладено побудову матриць взаємних конкурентних переваг учасників взаємодії та систематизацію умов ефективного розвитку партнерських відносин.

3. Удосконалено наукові підходи до систематизації принципів стратегічного партнерства бізнесу та освіти шляхом встановлення взаємозв'язків між інтересами бізнесу, закладів освіти та органів регіональної влади, що сприяє підвищенню ефективності використання інноваційного потенціалу регіону.

4. Розроблено методичний підхід до діагностики рівня інноваційного розвитку регіонів та потенціалу формування регіональних інноваційних екосистем, основу якого становить процедура тріступеневого оцінювання, що поєднує міжнародний, національний та регіональний рівні аналізу інноваційної активності.

5. Отримав подальший розвиток підхід до комплексного оцінювання відповідності існуючих напрямів взаємодії бізнесу та освіти ознакам стратегічного партнерства, який ґрунтується на якісному співставленні практик співробітництва закладів вищої освіти з представниками бізнес-середовища та результативності їх наукової діяльності.

6. Удосконалено концептуальні засади забезпечення якості вищої освіти як драйвера інноваційного розвитку регіону через інтеграцію умов забезпечення якості освітніх послуг, механізмів стратегічного партнерства бізнесу та освіти й найбільш затребуваних форм їх взаємодії.

7. Запропоновано комплексний організаційно-економічний механізм трансформації закладу вищої освіти в підприємницький університет, який охоплює організаційний, освітній, науково-інноваційний, фінансово-економічний, партнерський та цифровий блоки й забезпечує посилення ролі університету в інноваційному розвитку регіону.

8. Розроблено сценарний підхід до розвитку стратегічного партнерства бізнесу та освіти в інтересах інноваційного розвитку регіону, який передбачає послідовну реалізацію адаптивного, інноваційно-проектного та екосистемного сценаріїв з урахуванням рівня інноваційного розвитку території, потенційних

ризиків, бар'єрів та системи показників результативності.

Ознайомлення з положеннями наукової новизни, висновками та практичними рекомендаціями, наведеними в дисертаційній роботі, дає підстави стверджувати, що вони характеризуються належним рівнем наукової обґрунтованості, актуальності та практичної значущості. Отримані результати мають як теоретичну, так і прикладну цінність, є результатом самостійного наукового пошуку автора та роблять вагомий внесок у розвиток теоретико-методичних засад стратегічного партнерства бізнесу та освіти в контексті інноваційного розвитку регіонів.

5. Практичне значення отриманих результатів та повнота викладення положень дисертаційної роботи в опублікованих наукових працях

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження Олега Руслановича Настенка полягає в розробленні науково обґрунтованих рекомендацій та прикладних інструментів, спрямованих на активізацію стратегічного партнерства бізнесу та освіти як чинника інноваційного розвитку регіонів. Запропоновані автором підходи можуть бути використані органами державної влади та місцевого самоврядування, закладами вищої освіти, представниками бізнес-середовища та іншими суб'єктами регіонального розвитку під час формування та реалізації програм інноваційного оздоровлення територій.

До найбільш вагомих результатів, що мають практичне значення, належать: обґрунтування трирівневої моделі взаємодії бізнесу та освіти (співпраця, партнерство, стратегічне партнерство) як основи формування регіональних інноваційних екосистем; удосконалені концептуальні засади забезпечення якості вищої освіти як драйвера інноваційного розвитку регіону; комплексне оцінювання відповідності існуючих напрямів взаємодії бізнесу та освіти ознакам стратегічного партнерства; побудова матриць взаємних конкурентних переваг для суб'єктів партнерської взаємодії; розроблення рекомендацій щодо формування підприємницьких університетів та посилення їх ролі у забезпеченні інноваційного розвитку територій.

Практичне значення запропонованих у дисертації рекомендацій підтверджується довідками про їх впровадження в діяльність:

Управління освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації (довідка № 9306/02/11-01-31 від 07.04.2026 р.);

Департаменту «Центр надання адміністративних послуг» Черкаської міської ради (довідка № 0501-06/176 від 31.03.2026 р.);

Черкаської філії «Газорозподільчі мережі України» (довідка № 869/05 від 06.04.2026 р.);

ТОВ «Черкаський завод з утилізації та переробки шин «КРИХТА» (довідка №1 0-05/517 від 05.02.2026 р.);

Черкаського державного технологічного університету Міністерства освіти і науки України (довідка № 441/03-12/12.01 від 01.04.2026 р.).

Основні результати дисертаційної роботи пройшли належну апробацію на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях і відображені в опублікованих наукових працях автора. Результати дослідження доповідалися на 12 наукових заходах різного рівня протягом 2023-2025 рр., що свідчить про їхню актуальність, наукову значущість та позитивне сприйняття науковою спільнотою. Публікації автора достатньою мірою відображають основні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи, а їх зміст відповідає тематиці дослідження та підтверджує належний рівень апробації одержаних результатів.

6. Відсутність (наявність) порушень принципів академічної доброчесності

У процесі ознайомлення з дисертаційною роботою О.Р.Настенка порушень принципів академічної доброчесності не виявлено. Виконаний аналіз змісту дисертації дає підстави стверджувати, що автор дотримувався вимог академічної етики та норм чинного законодавства у сфері інтелектуальної власності. Результати дослідження мають самостійний характер і ґрунтуються на особистих наукових напрацюваннях здобувача.

Усі використані в роботі наукові джерела, статистичні матеріали та нормативно-правові документи супроводжуються належними посиланнями, що свідчить про коректне використання результатів наукової діяльності інших авторів. Матеріали дисертації пройшли відповідну перевірку на академічний плагіат, за результатами якої не встановлено фактів неправомірного запозичення чи привласнення чужих наукових результатів.

У наукових працях, опублікованих у співавторстві, особистий внесок О.Р. Настенка чітко визначений та відповідає результатам, представленим у дисертаційній роботі.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи результати дисертаційної роботи, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі положення дисертації, які мають дискусійний характер:

1. У дисертації автором обґрунтовано еволюцію взаємодії бізнесу та освіти від співпраці до стратегічного партнерства та наведено детальну характеристику кожного рівня (рис. 1.3, с. 42). Водночас у роботі, по перше, недостатньо розкрито механізми переходу між окресленими рівнями інтеграції. Залишається нез'ясованим, які саме чинники, умови та управлінські інструменти забезпечують трансформацію звичайної співпраці у партнерство, а партнерства – у стратегічне партнерство. Тому доцільним було б доповнити дослідження відповідною моделлю або алгоритмом розвитку взаємодії стейкхолдерів із визначенням індикаторів досягнення кожного рівня, що суттєво посилює практичну цінність отриманих результатів. По друге, дискусійним є віднесення окремих форм взаємодії до конкретних рівнів інтеграції. Зокрема, такі форми, як спільні освітні програми, бізнес-інкубатори чи розвиток інноваційних екосистем, можуть реалізовуватися як на рівні партнерства, так і стратегічного партнерства залежно від масштабів, тривалості та ступеня інституціоналізації взаємодії. У зв'язку з цим доцільним було б доповнити рисунок чіткими критеріями розмежування рівнів інтеграції (тривалість співробітництва, обсяг ресурсів, рівень спільного управління, стратегічна спрямованість тощо), що підвищило б наукову обґрунтованість запропонованої класифікації.

2. Автором дисертації запропоновано принципи стратегічного партнерства бізнесу та освіти як драйвера інноваційного розвитку регіону (рис. 1.8, с. 76) та наведено їх змістовне трактування (с. 75-79). Запропонований підхід є логічним і відображає прагнення автора інтегрувати принципи функціонування основних учасників регіональної інноваційної екосистеми. Водночас у роботі недостатньо обґрунтовано саму процедуру формування принципів стратегічного партнерства бізнесу та освіти. Зокрема, із представленої схеми не зовсім зрозуміло, за якими критеріями із сукупності принципів функціонування кожного із суб'єктів (бізнес, освіта, органи регіональної влади) було відібрано саме ті принципи, що увійшли до системи стратегічного партнерства. Крім того, на рисунку не відображено логіку узагальнення, поєднання чи трансформації окремих принципів у нові

інтегровані принципи партнерства. У зв'язку з цим доцільним було б доповнити дослідження відповідним методичним інструментарієм (експертним оцінюванням, матрицею пріоритетності або процедурою ранжування принципів), що посилює наукову обґрунтованість запропонованого підходу.

3. Підрозділ 2.1 дисертації передбачав оцінювання рівня інноваційного розвитку регіонів України та потенціалу формування інноваційної екосистеми. У межах цього підрозділу автор дисертації здійснює ґрунтовний аналіз розвитку ІТ-сфери України та її ролі у формуванні інноваційного потенціалу економіки, аргументовано підкреслюючи її значення як одного з ключових драйверів цифрової трансформації та економічного відновлення держави (с. 88-100). Водночас у підрозділі спостерігається певне домінування галузевого підходу, оскільки оцінка інноваційного розвитку регіонів фактично зосереджується переважно на показниках ІТ-галузі, тоді як інші складові інноваційної екосистеми (промислові інновації, агротехнологічний сектор, науково-дослідна діяльність, венчурне фінансування, патентна активність) розкриті недостатньо. У зв'язку з цим доцільно було б розширити аналітичну базу дослідження шляхом включення багатосекторних індикаторів інноваційного розвитку регіонів і застосування інтегрального підходу до оцінювання інноваційної екосистеми. Це дозволило б більш повно відобразити структурну неоднорідність інноваційного потенціалу регіонів України та забезпечити більш збалансоване обґрунтування висновків щодо рівня їх інноваційного розвитку.

4. У дисертаційній роботі представлено комплексний механізм трансформації українського ЗВО в підприємницький університет. Загалом позитивно оцінюючи розроблений механізм, слід зазначити, що кожний із запропонованих блоків (організаційний, освітній, науково-інноваційний, фінансово-економічний, стратегічного партнерства і цифровий) містить досить розширений перелік заходів, реалізація яких потребує залучення значних фінансових, кадрових та організаційних ресурсів, які в умовах сьогодення є обмеженими для більшості українських закладів вищої освіти. У зв'язку з цим доцільним було б доповнити запропонований механізм обґрунтуванням пріоритетності впровадження окремих блоків (або заходів в межах блоку) залежно від ресурсних можливостей конкретного ЗВО.

5. У підрозділі 3.3 дисертаційної роботи (с. 178-194) автором розроблено сценарії розвитку стратегічного партнерства бізнесу та освіти в

інтересах інноваційного розвитку регіону, який включає адаптивний (рис. 3.6, с. 180), інноваційно-проектний (рис. 3.7, с. 185) та екосистемний сценарії (рис. 3.8, с. 190). Безперечною перевагою дисертації є комплексна характеристика кожного із запропонованих сценаріїв. Водночас у дисертації недостатньо розкрито практичні підходи до вибору конкретного сценарію окремими закладами вищої освіти. Зокрема, потребують більш детального висвітлення питання самооцінювання готовності університетів до переходу на вищий рівень партнерської взаємодії, врахування особливостей їхнього ресурсного, кадрового, наукового та інноваційного потенціалу, а також визначення ознак, які б свідчили про доцільність переходу від одного сценарію до іншого. Більш ґрунтовне опрацювання зазначених аспектів посилює б прикладну цінність запропонованого сценарного підходу та полегшило б його використання закладами освіти під час планування власної траєкторії розвитку стратегічного партнерства з бізнесом.

Водночас наведені зауваження та дискусійні положення не знижують загальної наукової цінності виконаного дослідження і не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи О.Р. Настенка, яка є самостійно виконаною, завершеною науковою працею, характеризується належним рівнем теоретичного обґрунтування, наукової новизни та практичної значущості отриманих результатів.

8. Висновок щодо відповідності дисертації вимогам, які висуваються до наукового ступеня доктора філософії

Дисертаційна робота Настенка Олега Руслановича на тему «Стратегічне партнерство бізнесу та освіти як умова інноваційного розвитку регіону» є самостійним, завершеним і цілісним науковим дослідженням, виконаним на високому теоретико-методичному рівні. У роботі вирішено важливе наукове завдання, пов'язане з обґрунтуванням теоретичних положень та розробленням практичних рекомендацій щодо розвитку стратегічного партнерства бізнесу та освіти в інтересах активізації інноваційного розвитку регіонів України.

За своїм змістом, структурою, рівнем наукової новизни, теоретичним і практичним значенням одержаних результатів дисертація відповідає спеціальності 051 «Економіка». Основні положення роботи є достатньо

аргументованими, логічно взаємопов'язаними та підтвердженими результатами проведеного дослідження.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог, визначених чинними нормативними документами Міністерства освіти і науки України, зокрема «Вимогами до оформлення дисертації», затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40, а також відповідає положенням «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44.

З огляду на викладене, слід зробити висновок, що Настенко Олег Русланович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

Рецензент,

к.е.н., доцент,
доцент кафедри соціального забезпечення
та ветеранської політики
Черкаського державного
технологічного університету

Неля НАГАЙЧУК

Підпис к.е.н., доцента Нагайчук Нелі Григорівни засвідчую

Учений секретар

Черкаського державного
технологічного університету

Ірина МИРОНЕЦЬ